

Hejtmanské vojenské řády

Schválené autoritou sejmu, 1609

Jako je každé vítězství od Pána Boha, neboť on je Bohem vojsk a zástupů, má se i každý rotmistr starat, aby se jak on sám Pána Boha bál, tak aby i svým příkladem a upomínáním vedl k bázni Boží a také k pobožnému a mravnému životu tovaryše, a oni pak své pacholky.

Žádná věc, samozřejmě týkající se rytířstva, nemůže být v nepořádku. A protože se nyní nachází ve službě v rotách mnoho mladých lidí, což dříve nebývalo, a aby každý znal své povinnosti, nevymlouval se na neznalost a aby se podle těchto zachovával, byly vydány tyto vojenské řády, které se odvolávají na královská ustanovení a na dříve skrze hejtmany vydané vojenské řády, které, jsouc šlechtici, jsme také povinni zcela dodržovat.

1. Rotmistři mají nyní vždy bydlet u svých rot a neodjíždět od nich bez svolení svého hejtmana, pod trestem uvedeným v ustanoveních z roku 1593.
2. Také se mají všichni zachovávat podle ustanovení sejmu z roku 1599, a také podle ustanovení sejmu z roku 1591, na které se ustanovení sejmu z roku 1593 odvolávají.
3. Kdo by chtěl, ať již v táboře nebo na tažení, svolávat jakékoli porady bez hejtmanského svolení, a také ten, kdo by svolával vzpoury, zasedání, jakákoli konsilia nebo tím spíše konfederace, má být bez milosti trestán na hrdle. Pokud by takový uprchl, má být podle ustanovení sejmu z roku 1609 prohlášen za ipso facto infamis (skutečně zbaveného cti). To má být oznámeno rotmistřům, poručíkům a tovaryšům, dvěma z každé korouhve, dle výroku sejmu.
4. Každý má vykazovat při službě poslušnost své vrchnosti, tedy všichni úřadu hejtmana a každý tovaryš a pacholek svému rotmistru. Kdo by se na svého představeného rotmistra, poručíka nebo hejtmanského služebníka utrhal, má být trestán na hrdle. Kdo by se protivil dostavit se k hejtmanovi, když je mu to přikázáno, a také kdo by byl poslán hejtmanem do anebo z ležení, a neuposlechl toho, má za to být trestán na hrdle, ať už by šlo o kohokoli.
5. Tovaryši nesmí bez svolení svých rotmistřů opouštět jednotku, a rotmistři nemají totéž povolovat, pouze s vědomím a se svolením hejtmana nebo svého plukovníka, kterého hejtmán určil. Pokud by pak kterýkoli tovaryš svévolně odjel, má být trestán stejně, jako rotmistr, který by nebyl u své korouhve, jak mu bylo určeno. Stejný trest přísluší tomu rotmistru, který by svévolně svého tovaryše propustil.
6. Žádný tovaryš nemá přejíždět z jedné roty do druhé, pouze pokud by k tomu svolil samotný hejtmán. Takové přecházení mezi rotami způsobuje mezi rytířstvem mnoho škodlivých vášní a zmatků. Kdo by toto bez hejtmanského svolení učinil, má být trestán podle výroku hejtmana.
7. Stejně tak nemá jeden přijímat služebníky někoho jiného. Kdo by takového služebníka přijal, má být trestán podle výroku hejtmana. Dále, pokud by některému šlechtici jeho sluha uprchl, ať již by byl jakéhokoli stavu, nechal se najmout do vojska a později by byl, ať již v táboře nebo kdekoli jinde, nalezen, má mu být vyměřena iuxta qualitatem excessus spravedlnost (jako exemplárnímu případu), případně má být vydán tomu, od koho uprchl.
8. Žádný sluha nesmí uprchnout od svého pána v okamžiku, kdy by ho ten potřeboval. Pokud by tento utekl, případně pokud by nevykonal to, co bylo potřeba, má být potrestán.
9. Kdyby pak někomu pacholek utekl nebo odešel, anebo také kůň posel nebo zchroml, má si ten bez meškání opatřit druhého, jinak bude trestán.
10. Nikdo nemá najíždět na stanoviště nebo místo, které bylo určeno někomu jinému. Kdo by tak učinil, a byla by prolita krev, má být ten který učinil nájezd, přísně potrestán.
11. Ve dvorech Jeho královského veličenstva, ať již jsou duchovní nebo světské, se nemá žádný rotmistr, tovaryš nebo jeho pacholek zastavovat, pod trestem pokuty sta hřiven, vězením na tak dlouho, jak určil hejtmán, a dále k zaplacení dvojnásobku toho, co z těch míst vzal, nebo jakou tam způsobil škodu.

12. Ve vsích a městečkách nemá být bráno žádné dřevo z budov na otop, stejně tak, pokud by to bylo dřevo připravené na stavbu, totéž co se týká kůlů z ohrad a dřeva připraveného na stavbu ohrazení. Kdo by to učinil, má být potrestán. Kdo by se pak opovážil brát dřevo z parkánů bran, bašt, věží a jiných vojenských staveb nebo tyto rozebíral, má být trestán na hrdle.
13. Kdo by se ve dvoře, městě nebo vsi, vloupal do nějaké místnosti, má být trestán jako zloděj.
14. Nikdo nemá brát ryby z košů u splavů, stejně tak se nemá nikdo opovážit lovit ve stavech a sádkách, pod trestem oběšení, stejně tak jako ten, kdo by stavby ničil nebo poškozoval.
15. Potrava nemá být násilím brána, jak je to dáno v ustanoveních z roku 1591, 1593 a 1609, ale má být řádně kupována a má se za ni platit podle těchto ustanovení. Kdo by odebíral potravu násilím, bude trestán podle hejtmanského výroku.
16. Jakmile dorazí vojáci do ležení, nemá si žádný tovaryš vybírat místo, ale má se řídit tím, co mu určil rotmistr. Také nemá svévolně brát žádnou potravu, pouze s vědomím rotmistra. Rotmistr má pak rozhodnout podle počtů (jako počet je označována skupina vojáků, tvořená tovaryšem a jeho pacholky), v jakých kdo slouží, kolik potřebuje potraviny na své zaopatření, aby nikdo nebral příliš mnoho a druhý z té příčiny trpěl nouzí. Kdo by se zachoval jinak, a svévolně a bez vědomí svého rotmistra si bral potraviny, má za ně zaplatit jako na trhu, a dále má být pro to přestoupení vyhnán od vojska. Rotmistr má pak oznámit svým tovaryšům, kde jim bylo určeno místo, a pak má svým listem oznámit pánovi nebo úředníkovi daného panství, kterému tovaryši určil, jaké místo pro ležení, a kolik mu určil, že tam má obdržet potraviny. Na jakékoli zásoby, kdekoli by je bral, má tomu, od koho je vzal, vystavit rotmistrovské potvrzení, v jeho nepřítomnosti pak potvrzení poručíka.
17. Kdo by byl usvědčen z toho, že by vzal jakoukoli věc, která nenáleží k určeným zásobám, má být trestán jako zloděj. Stejně má být trestán ten, kdo by vzal cizí úly nebo plástve.
18. Vojáci mají žít skromně a řádně, a nemají brát chudým lidem jejich almužny.
19. Nikdo nemá brát voly, ani na tažení, ani v ležení, neboť chudí lidé si pomocí volů vydělávají na živobytí, a voják se může živit i jinak než braním volů. Kdo by se opovážil vzít volka, bude ho povinen zaplatit, podle toho, jak si ho cení ten, komu ho vzal.
20. Nikdo nemá prodávat zásoby, které obdržel, ani jimi nemá platit za služby řemeslníků ani nikomu jinému. Kdo by tak učinil, má být trestán jako zloděj.
21. Nikdo nemá mít v počtu u rotty nadbytečné lidi, a stejně tak více koní, než mu bylo určeno, pod přísným hejtmanským trestem. Proto je každý rotmistr povinen pod trestem odevzdat hejtmanovi soupis všech lidí a koní, které by měl u rotty nad ty, které mu byly polním písařem zapsány, aby rozhodl, kolik je toho ku potřebě a kolik nepotřebných.
22. Kdo by se opovážil brát jakékoli povozy, ať již se zásobami nebo čímkoli jiným, má být trestán jako zloděj. Stejně tak, pokud by vzal volky nebo jiné kupecké zboží.
23. Mlýnům a krčmám nemají být působeny žádné škody, Kdo by učinil jakoukoli škodu, má být trestán, a tuto škodu má čtyřnásobně nahradit.
24. Nikdo nemá brát nic z toho, co je ve vlastnictví jeho královského veličenstva, ať by se jednalo o statky světské nebo duchovní, a také nemá k žádné vlastní potřebě využívat tamní nevolníky ani jejich koně. Kdo by se toho opovážil, má být trestán jako zloděj, zejména, pokud by při tom něčí kůň posel nebo pacholek, když na koni jede, utekl. Nic z toho nesmí činit svévolně, ale nejdříve požádat svého rotmistra nebo poručíka, aby ten poslal pro pána nebo představeného oně vsi. Nemá být pak nikdo nelidský, ale vyjednat to u něj za použití dobrých mravů, a také ne na delší dobu než do noci. Kdyby pak ten pomoc poskytnout nechtěl, nemá být na nikom pácháno násilí.
25. Každý se má také vyvarovat smilstva, opilství, neúměrného hraní a jiných nemístných činů. Kdyby se někdo takto zachovával, a nepřestal by s tím ani po rotmistrově napomenutí, nemá to rotmistr trpět, ale má jej nahlásit hejtmanovi, od kterého bude pak takový provinilec potrestán, tím více pak takový, kdo by se odvážil bydlit s děvkou.
26. Kdo by se dopustil znásilnění, má být bez milosti trestán na hrdle.

27. Nemají být zanedbávány poctivé rytířské zábavy, ale je nutné se vyvarovat těch neužitečných. Tedy, je dobré se po rytířském způsobu bavit projížděkami, pronásledováním kroužku, střelbou na cíl, výcvikem koně a jinými tomu podobnými zábavami, a zejména učit nezkušené tovaryše a pacholky, jak mají stát v houfu a zacházet se zbraněmi. Rotmistr sám se má cvičit v ovládání celé rotu a provádět obraty na místě, a při tom rotu sledovat, neboť takto nejlépe pozná nedostatky u koní i ve výstroji.
28. Nikdo nemá dávat svou výstroj do zástavy ani o ni hrát. Kdo by se toho opovážil, má být trestán na hrdle.
29. Zapsaného koně nemá nikdo zastavovat nebo prodávat bez svolení hejtmana nebo rotmistra. Kdo by pak při přehlídce seděl na jiném koni, než kterého má zapsaného, a neprokázal, že k tomu má vážný důvod, nepůjde mu pak za toho koně žold. Pokud by již za svého koně peníze vzal, je povinen je vydat. Stejně tak nesmí nikdo druhému půjčovat koně nebo výstroj, a kdo by se toho opovážil, má být, a to jak ten, kdo si půjčil, tak i ten, od koho bylo zapůjčeno, potrestán sezením na kole (obdoba sezení na oslu). Koně v počtu, na které je dáván žold, se také nemají zapřahat do vozů, ani nemají být užíváni pro vlastní potřebu, pod přísnými tresty.
30. Bitky a souboje ve vojsku nemají místo. Jestli dal někomu Pán Bůh odvážné srdce, ať jej ukazuje svou chrabrostí vůči nepříteli, a nikoli vůči tovaryšům. Kdo by někoho napadl, má být trestán na hrdle, na napadeného se však tento trest nevztahuje. Pokud by pak bylo někomu od druhého ublíženo, má to být nahlášeno rotmistrovi, a pokud se stala velká křivda, tedy hejtmanovi.
31. Kdo způsobí rvačku, ten má být trestán podle výroku hejtmana. Jestli při tom někoho zabije neb zraní, má být trestán na hrdle, a jestli tasí zbraň, má mu být useknuta ruka. To platí tím více v přítomnosti rotmistra nebo poručíka. Pokud by někdo něco takového učinil v jejich přítomnosti, a to jak na tažení, tak i v ležení, má být na rozhodnutí a posouzení hejtmana, jak má být trestán.
32. Kdykoli bude rotmistrovi doručen hejtmanský univerzál (oběžník), má ho ještě tutéž hodinu odeslat druhému rotmistrovi, kterýkoli by byl nejbližší, a na nic při tom nečekat. Mají si také navzájem stvrdit, že jej odeslal. Pokud by pak oběžník u někoho zůstal a ten by jej zapomněl odeslat, má být takový provinilec přísně potrestán, podle výroku hejtmana. Pokud by pak někdo list oznamující, že se má vyrazit proti nepříteli, zadržel, má být takový trestán na hrdle a ztrátou cti.
33. Rotmistr má být vždy přítomen u své rotu, aby s ní mohl poté, co obdrží od hejtmana určené místo, okamžitě a bez meškání vyrazit. Každý tovaryš pak má poslouchat trubku rotmistra, a nenocovat jinde než tam, kde přebývá jeho rotmistr, pod přísným trestem. Na přesunu pak mají jít vojáci opatrně, nepouštět se do žádných šarvátek, a bez meškání dorazit v určený čas na určené místo, dle rozkazu hejtmana. Kdo by obešel hlídku, nebo kdo by oklamal toho, kdo je na stráži, stejně tak jako ten, kdo by se při takovém přesunu střetával s nepřítelem přes zákaz téhož, má být trestán na hrdle a ztrátou cti.

Vojenské řady týkající se záležitostí tažení proti nepříteli, výzvěď a bitvy.

1. Kdekoli bude postaven tábor, nemá nikdo druhému místo proti jeho vozu přehradit svým stanem ani koňmi, neboť každý má tábořit na místě naproti vozům. A protože to v táboře nemůže být jinak než že vozy, ať již jim byla určena jakákoli skupina, nedojdou vždy stejně, nemá být toto pořadí následně měněno, ale každý má stát s vozy tak, jak dorazil, a podle rozkazu těch kdo řídí stavbu tábora. Těmto také nemá být činěna křivda slovem ani činem, pod příkrými tresty, neboť nelze každému vyhověť, ať už mu připadne jakékoli místo. Stejně tak si nesmí nikdo postavit ležení mimo tábor.
2. Neznámého nebo cizího člověka nemá nikdo v táboře přechovávat, pro podezření ze špehování, ani nesmí takového přijmout za sluhu, aniž by ho předtím neukázal hejtmanovi. Kdo by učinil jinak, má být přísně potrestán.
3. Výjezd nebo tažení z tábora nemá být prováděno jinak než tak, jak bylo rozkázáno. Z tohoto důvodu má každý čekat ve svém houfu na místě, než předchozí houfy a pluky odejdou, a poté sám seřazený, a tak jak bylo určeno, vyrazit. Dále pak nemá nikdo opustit tábor, než zazní zvuk trubky od hejtmana. Kdykoli je zatroubeno poprvé, mají být připraveni koně, s druhým zatroubením mají osedlat koně a zapřahat do vozů, po třetím zatroubení pak mají nasednout na koně a čekat na svém místě, dokud nepříjde rozkaz od hejtmana, aby vyrazili. Dále pak se má v tažení tovaryš vždy nacházet u své roty.
4. Během tažení nemá nikdo odjíždět od své korouhve ani z jakéhokoli důvodu vybíhat a tropit hluk, pod přísnými tresty.
5. Kdokoli by v táboře vytrhl vůz z řady, do které jsou tyto postavené, má být trestán na hrdle, neboť to znamená totéž, jako by udělal díru ve zdi nebo parkánu. Proto také nemají být stavěny do řad prázdné vozy ani kolesny. Stejně tak, kdo by se dobýval do táborových bran, má být trestán na hrdle.
6. Pokud by někdo u své roty držel šenkýře nebo obchodníka, má být přísně potrestán, stejně jako má být potrestán onen šenkýř nebo obchodník.
7. Šenkýři si nemají stavět své stany v táboře, ale před táborem tam kde jim je určeno místo.
8. Nepořádné nevěsty nemají táhnout za vojskem, a šenkýři a šenkýřky nemají takové přechovávat v krčmách. Platí, že vdaná žena nemá být jinde než se svým vlastním mužem. Kdyby o tom byla jakákoli pochybnost, bude její manžel povinen prokázat, že je jeho ženou. Kdyby se ukázalo, že tomu tak není, mají být oba, on i ona, vyhnáni od vojska. Stejně tak se nebude moci žádná vymluvit, že slouží jako šenkýřka, kuchařka nebo opatrovnice, ale nebudou trpěny u vojska, a jak je, tak ty, kteří by je přechovávaly, mají označit cejchem. Nebudou pak takové trpěny u vojska, ale pouze ty, které jsou se svými sezdanými muži a které se uctivě zachovávají.
9. Nemají být brány do zástavy zbraně, zbroje, jakákoli výstroj nebo oděvy, nebo tyto věci nemají být od kohokoli brány. Stejně tak nemají být od nikoho kupovány ukradené věci, pod přísným trestem oběšení.
10. Po vytroubení hesla nemají krčmáři nikomu čepovat, aby nebyl hluk v hospodách, a také nemají u sebe nechat přenocovat nikoho z tábora. Dále mají pod přísnými tresty zhasit a zalít ohně. Kdo by pak násilím vyžadoval, aby mu nalili, nebo činil jakékoli násilí v krčmě, má být takový trestán na hrdle, stejně jako by to učinil v táboře.
11. Sluha, který by prchal od vojska, nemá být odvážen ani mu nemá být jakkoli pomáháno v útěku, pod trestem na hrdle.
12. Krčmáři mají také povinnost stavět sloup u hejtmanova stanu, kam mají být soudním sluhou dávány nebo věšeny ztracené věci. Tito jsou také povinni stavět šibenice, nebo k tomu najít jiné, kteří by je postavili.
13. V táboře u svých stanů a vozů, ale také když je mimo ležení, nemá nikdo odhazovat odpadky, ale má je řádně a hluboko zakopávat do země.

14. Nikdo nemá narušovat pořadí vozů na tažení. Pokud se přijde k nějakému obtížnému místu, mají se přes něj vozy přepravovat v tom pořadí, v jakém jsou na tažení, nepřekážet si ani se nepředbíhat, to pod přísnými tresty. Jakmile vyše hejtman vpřed svého sluha, nebo kohokoli jiného, mají mu všichni uvolnit cestu, opět pod hrozbou přísných trestů.
15. Pokud by na tažení někomu vůz uvízl, mají mu ti, kdo jsou před ním a za ním, přijít na pomoc, aby se kolona vozů nezpозdžovala. Pokud by se vůz polámal tak, že by nemohl dále pokračovat, mají ho ostatní odstranit z cesty, a dále má pán vozu nebo jeho sluha předat všechny věci, které byly vezeny, na vůz před a za tímto vozem. Tyto věci jsou pak povinny odebrat zpět, jakmile se zastaví na nocleh.
16. Každý se má zachovávat tiše, jak v táboře, tak na tažení, a nemá na nikoho volat, ale mluvit tiše. Také nemá mít nikdo u vozů psy, aby se mohlo vojsko přesouvat v tichosti, bez hluku a křiku kvůli nahánění drobné zvěře.
17. Jakmile bude vytroubeno heslo, má každý poslat k trubači, aby se ho dozvěděl. Kdo by byl chycen a neznal by heslo, má být přiveden k hejtmanovi, aby tam byl dotazován, proč nezná heslo. Pokřikovat se pak nemá nikdy, ale zejména, je-li vytroubeno heslo. Ti, kteří jsou vně tábora, pak také nemají působit žádný hluk, střilet z ručnic ani se shromažďovat, pod hrozbou přísných trestů. Po vytroubení hesla také mají být uhašeny všechny ohně, a u koho by bylo nalezeno, že u něj oheň hoří, má být přísně trestán. Hejtman může učinit výjimku, pokud nastoupí zima.
18. Každý, kdo to neumí, je povinen naučit se rozpoznávat troubení, to znamená, co má dělat když zazní poprvé, podruhé i potřetí, jak zní, když se přiděluje heslo, když se potichu troubí budíček nebo poplach. Kdo by nerozuměl, má poslat k trubači sluha s dotazem, co bylo troubeno.
19. Pokud bude u hejtmana bito do jednoho bubnu, mají se k němu okamžitě dostavit všichni rotmistři, s výjimkou těch, kteří jsou nemocní.
20. Nikdo nemá pouštět koně do obilí, pod trestem sezení na kole a uhrazením škody in doplo (dvojnásobném). Nikdo také nemá sklízet obilí pro krmení koní.
21. Kdyby k vojsku nebo do tábora dorazili jakkoli zahraniční nebo jiní poslové, nesmí s nimi nikdo hovořit bez vědomí hejtmana, nebo toho, komu to bylo poručeno.
22. Kdokoli by zaslechl nějaké zvěsti, ať již by je viděl nebo slyšel, nesmí je říci nikomu jinému než hejtmanovi. Zejména to platí pro zvěsti, které by mohly způsobit nepokoje ve vojsku. Stejně tak nikdo nemá rozšiřovat zprávy o vojsku, kvůli kterým by mohly mezi lidem v Polsku vznikat nepokoje. O tom, co je třeba, bude informovat krále přímo hejtman, a podle jeho pokynů se bude zachovávat.
23. Kdokoli by se obořil na profouse, který má pod svou správou dle hejtmanova pokynu ty, kteří prodávají a kupují potraviny, má být trestán na hrdle. Kdokoli by pak kupcům, kteří přivážejí do tábora na prodej potraviny nebo jiné věci, ať již tito přijíždějí k vojsku nebo již u něj jsou, vydíral, činil jim násilí nebo jim škodil, má být u vojska na hrdle bez milosti trestán.
24. Nalezenou věc nemá mít u sebe nikdo déle než přes noc, a má ji odevzdat vojenskému soudci. Takto tam každý může snadno nalézt své věci. Kdo by se podle toho nezachoval, má být trestán jako zloděj.
25. Pokud by někomu umřel nebo utekl sluha, má to být nahlášeno hejtmanovi a rotmistřovi, zejména v táboře a při tažení proti nepříteli.
26. Každý má přes noc nocovat v táboře, pod hrozbou přísných trestů. Koho by zajala hlídka, ten má být předveden před vojenského soudce.
27. A protože jsou v táboře potřeba ti, kteří budou udržovat pořádek, mají si být všichni vědomi, že budou přísně trestáni, pokud by odmouvali nebo nerespektovali profouse, nebo jeho sluhy. Těmto mužům přísluší funkce, která je ve vojsku velmi důležitá, zodpovídají za dohled nad pořádkem a mnoha dalšími věcmi, a nikdo jim nemá činit nic zlého. Kdo by se opovážil vztáhnout ruku na některého z profousových sluhů, má přijít o ruku.
28. Pokud by byl vyhlášen poplach, ať již ve dne nebo v noci, nemá nikdo vybíhat z tábora a oddělovat se od své rot, s výjimkou těch, kterým to bude přikázáno. Všichni mají být v pohotovosti před svými stany a mají zůstat na místě, dokud jim nebude přikázáno jinak.

29. Každý má dávat pozor na to, aby držel své místo na hlídce, kdekoli bude postaven, a má poslouchat toho, kdo hlídku ustavuje. Kdokoli by pak nevyrazil na stráž nebo na výzvědy, jakmile mu to bude přikázáno, nebo také ten, kdo by svévolně opustil místo své hlídky nebo by na stráži usnul, má být trestán na hrdle.
30. Kdo by vedl jakákoli jednání s nepřítelem, aniž by k tomu měl pověření od hejtmana, má být trestán na hrdle.
31. Také se stává, že se u některých lidí ukáže na místo chrabrosti pouze prostá a domácím zvykům podobná vypočítavost, a ačkoli to druhý může činit k prokázání své odvahy, pak, jakmile to není na místě, a co je důležitější, bez rozkazu, tedy takový z vypočítavosti provedený výpad proti nepříteli může být příčinou toho, že bude hejtman nucen svést bitvu na jiném místě a jindy, než si usmyslel, což může vést k porážce vojska. Proto se toho nemá nikdo opovážovat, jakkoli odvážně by se při tom choval, a má být přísně potrestán, neboť to slavní hejtmani nepřipouštěli ani svým synům. Takový odvážný voják se má na místo toho nabídnout hejtmanu, aby ho hejtman vyslal podle toho, jak a kdy sám potřebuje, aby tento voják prokázal svou chrabrost ve službě polskému králi.
32. Jakmile se vojsko šikuje do bitvy nebo je na tažení, nemá se nikdo potýkat s nepřítelem, pokud by k tomu neměl povel. Pokud by pak někdo dostal povel střetnout se s nepřítelem, a neučinil to, má být potrestán ztrátou cti a také na hrdle.
33. Nevycvičeným nebo nevědomým vojákům se také stává, že se při bitvě houfy nebo roty pohnou ze svých míst, nebo také že tovaryši opustí své korouhve, což může způsobit hejtmanovi mnoho zmatků. Proto také nemá nikdo opustit své místo, které mu bylo vyznačeno, dokud mu to nepřikáže hejtman nebo někdo, koho on vyslal. Stejným způsobem se má postupovat i v okopech, tedy, kdo by je nedržel a vyrazil ze svého místa, má být trestán na hrdle a ztrátou cti.
34. Kdo by loupil, jakmile probíhá bitva, má být trestán ztrátou cti a na hrdle.
35. Kdo by pak z bitvy utíkal, může ho kdokoli zabít. Pokud by pak takový utekl, má být zbaven cti.
36. Zajatce je každý povinen bez meškání předvést před hejtmana, kdykoli by ho zajal, neboť velmi záleží na tom, aby hejtman věděl, jaké má vězně. Ti přednější pak mají být hejtmanovi vydáni. Také, pokud by byl někdo (Bože chraň) z něčí rot, zejména významný, ale i kdokoli jiný, zajat, má to být hejtmanovi oznámeno.
37. Kdyby nám pak Pán Bůh dal znamení vítězství, o což máme vždy usilovně prosit, nemají ty houfy a rot, které se do střetu nezapojily, vyrazit pronásledovat nepřítele, ale stát na svém místě, a čekat na rozkaz od hejtmana, neboť jakmile se vojsko rozpadne, a nepřítel by měl ještě nějaký houf v záloze, nebo byl jako Tataři, kteří se po útěku rychle přeskupí, mohl by nás takový nepřítel v našem nepořádku (Bože chraň) rozbít. Jsou známy případy, kdy byla vojska po již vyhrané polní bitvě z této příčiny poražena.
38. V cizí zemi nemá nikdo vyrazet pro zásoby než podle pokynů vydaných hejtmanem. Dále se má pro zásoby vyrazet tak, aby se nevyjíždělo za přední, zadní ani boční stráž. Všichni, kdo takto vyrazí, pak mají pod trestem ztráty hrdla a cti poslouchat toho, koho hejtman ustanovil, aby velel spížování. Také nemají na spížování vyrazet ve větším počtu než takovém, jaký hejtman povolil a určil.

O dalších záležitostech budou, jakmile taková potřeba nastane, vydávána ustanovení pro velitele a rotmistry, která mají být všemi dodržována.

Vojenská ustanovení, schválená na sněmu roku 1609:

Beran grošů deset, kůži vrátit. Jehně grošů pět. Vykrmený vepř dva zlaté. Nevykrmený, jeden zlatý. Velký kus masa, grošů dvacet. Husa jedena půl groše. Slepice (kohout) jeden groš. Hrnec másla, takový, ve kterém je dvacet čtyři kvart, jeden zlatý a deset grošů. Tvrdý sýr, jeden groš.

Zboží (potraviny rostlinného původu). Trojník, když je voják na Ukrajině.

Pšence jeden zlatý. Žito dvacet grošů. Hrách, jeden zlatý. Jáhly, jeden zlatý. Ječmen, patnáct grošů. Oves, šest grošů. Tatarka (pohanka), osm grošů. Vůz sena tři groše.

Zboží, když má voják ležení na Rusi nebo na Volyni, máz.

Pšenice dvacet grošů. Žito dvacet grošů. Hrách, jeden zlatý. Jáhly, jeden zlatý. Ječmen, patnáct grošů. Oves, šest grošů. Pohanka, osm grošů. Vůz sena, tři groše.

Vydáno na vlastní rozkaz jeho královského veličenstva.

Pro polský svaz přeložil

Ondřej Frančík, 2020

Zdrojový text:

Stanisław Kutrzeba, Polskie ustawy i artykuły wojskowe, Krakow, 1937